

‘Stoer’ en ‘wild’ gedrag wordt door kinderen als Marokkaans betiteld, maar dat Marokkaanse gedrag wordt ook bij kinderen van Nederlandse herkomst gezien en daar ook als ‘Marokkaans gedrag’ geëtiketteerd.

Opvallend is dat juist deze koppeling in de eerste interviews veel minder pregnant naar voren kwam dan in de interviews een jaar later. In dit opzicht is de etnische segregatie in de schoolperiode dus toegenomen. Er is geen aanwijzing gevonden dat de school een spilfunctie vervult bij de integratie van kinderen van ouders van niet-Nederlandse herkomst.

De conclusies van het onderzoek geven aanleiding tot vervolgonderzoek om de geformuleerde ‘mechanismen’ nader te specificeren.

4. In deze tijd van ruwe taal over allochtonen is deze scriptie een welkom voorbeeld van de distantie en civilisatie die de wetenschap ons kan bieden.

De scriptie is niet helemaal een product van eigen werk. Het onderzoek van Ineke Graumans maakt deel uit van een omvangrijker project dat aan de Vrije Universiteit wordt gedaan. De opzet en uitvoering van het onderzoek en de stijl van rapportage daarover hebben ons er echter van overtuigd dat hier een autonome prestatie is geleverd. Bovendien is het lovenswaardig dat een universiteit studenten inschakelt bij lopende onderzoeksprojecten, omdat daar niet alleen de ontwikkeling van de wetenschap bij gebaat is, maar ook die van aankomende wetenschappers.

Het eerste symposium van Kwalitatief Sterk

Reginald Deschepper

Op dinsdag 7 november 2006 vond in de groene omgeving van de Universiteit Antwerpen, Campus Drie Eiken, het eerste symposium ‘Kwalitatief sterk’ plaats. De inschrijvingen voor dit symposium waren een tijdje op voorhand al afgesloten en bijna 130 belangstellenden woonden deze dag bij. Met het symposium wordt een belangrijke stap gezet in de ontwikkeling van een netwerk van kwalitatieve onderzoekers in Vlaanderen. Tot voor kort waren kwalitatieve onderzoekers immers aangewezen op de Nederlandse collega’s die met het tijdschrift KWALON en regelmatige bijeenkomsten ook voor Vlaamse onderzoekers een forum vormden waar ze elkaar konden vinden en waar ze ervaringen en inzichten konden delen. Het eerste Vlaamse symposium bracht een evenwichtige mix van presentaties en workshops en, heel belangrijk, het bood Vlaamse onderzoekers gelegenheid elkaar te leren kennen.

De plenaire ochtendsessie

In de voormiddag kwamen een aantal sprekers uit Vlaanderen en uit het buitenland aan bod. Na de verwelkoming door Etienne Vermeire van de Universiteit Antwerpen, kwam de link tussen Kwalitatief Sterk met KWALON duidelijk naar voren in de presentatie van

Harrie Jansen. Deze Nederlandse socioloog is eindredacteur van het tijdschrift KWALON en is ook verbonden aan het gelijknamige Platform. Onder de intrigerende titel 'KWALON: wetenschappelijk activisme laverend tussen sektarisme en pragmatisme', werd geschetst hoe tien jaar geleden het Nederlandse tijdschrift rond kwalitatief onderzoek ontstond en hoe de medewerkers, in hun streven om het kwalitatief onderzoek erkenning te laten krijgen net als zovele andere emancipatiebewegingen, een weg dienden te vinden tussen enerzijds het zich anders (én superieur) voelen versus een meer pragmatische benadering die stelt dat de methoden een middel zijn en geen doel op zich.

De underdogpositie van het kwalitatief onderzoek kwam ook aan bod in de presentatie van Paul van Royen die erop wees dat het trefwoord 'qualitative research' pas in 2003 opgenomen werd in *PubMed*. Nochtans kan dit soort onderzoek onmiskenbaar een rol spelen in de geneeskunde, een wetenschap die naast evidentie gebaseerd op 'meten en cijfers' niet om interpretatie en interactie heen kan. Het aantal in *PubMed* gerefereerde publicaties over kwalitatief onderzoek stijgt dan ook gestaag. Niettemin blijft het aandeel bescheiden met in 2005 bijvoorbeeld 986 artikelen op een totaal van bijna 700.000 artikelen. Paul van Royen wees ook op de mogelijkheid van minder voor de hand liggende medische bronnen waarvan de analyse tot belangrijke inzichten kan leiden: (elektronische) medische dossiers, verwijsbrieven, mail tussen hulpverleners enzovoort, en gaf daar interessante voorbeelden van.

Na de rol van kwalitatief onderzoek in de gezondheidszorg, belichtte Anja Declercq de relevantie voor het welzijnswerk. In haar uiteenzetting illustreerde ze hoe het kwalitatief onderzoek, waarvan een eenduidige definitie eigenlijk ontbreekt, tussen begin vorige eeuw en heden merkwaardige fases heeft gekend die doorgaans gepaard gingen met een paradigmawijziging. De meest kritische reflecties op de kwalitatieve methode komen dikwijls van de onderzoekers zelf. Vragen over objectiviteit, validiteit en legitimiteit met betrekking tot het doen van uitspraken op basis van kwalitatieve data werden de voorbije decennia niet uit de weg gegaan en leidden tot periodes van crisis. Je kunt er enkel uit concluderen dat de visie op wat kwalitatief onderzoek kan en hoort te zijn nog altijd volop in beweging is. Het dwingt elke onderzoeker na te denken en keuzes te maken over waar zijn onderzoek bij hoort, want hoewel men verschillende periodes kan onderscheiden, blijkt toch dat de verschillende benaderingen tot op de dag van vandaag naast elkaar stand blijven houden, elk met hun sterktes en zwaktes.

Clive Seale, die vorig jaar het BBC-nieuws haalde met een veelbesproken (kwantitatieve) studie over medische beslissingen bij het levenseinde, was als enige niet-Nederlandstalige spreker uitgenodigd om met 'Quality in the analysis of qualitative data' te wijzen op een aantal knelpunten. Zo blijkt dat afhankelijk van de typiste die de transcripties maakt men tot versies kan komen die wezenlijk van elkaar verschillen. Een ander topic was de complementariteit van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Seale gaf hiervan een aantal voorbeelden en ging in op een methode waaraan hij zelf werkt en waar hij binnenkort een boek over publiceert: *comparative keyword analysis*. Deze methode, waarbij op basis van frequentietellingen een 'top 100' van de meest gebruikte woorden gemaakt wordt, biedt de mogelijkheid om een 'aerial view' te geven van een tekst, een soort algemeen beeld waarin je patronen kunt vinden die je niet opmerkt wanneer je op kleine afzonder-

lijke tekstfragmenten focust. Vooral voor omvangrijke teksten blijkt dit een interessante benadering waarbij na een eerste kwantitatieve verkenning, meer diepgaande kwalitatieve analyse kan volgen. Het verschil met *content analysis* is niet zo spectaculair, zoals een alerte toehoorder opmerkte. Clive Seale, die net gepleit had tegen een inflatie van terminologie in het kwalitatief onderzoek, was even in de mond geblazen maar wees, naast het pragmatische verkoopargument en na enige bedenktijd, toch op belangrijke verschillen. Niet iedereen bleek helemaal overtuigd, maar wie nog twijfelde kon in de workshop na de middag zelf uitproberen wat een dergelijke analyse opleverde.

De workshops

In een van de workshops liet Clive Seale de deelnemers op basis van de frequentst gebruikte woorden in krantenartikelen zien wat zo'n 'aerial view' op grote tekstbestanden oplevert. Er kwamen inderdaad bepaalde patronen naar boven en de subgroepjes kwamen tot grotendeels gelijkaardige bevindingen. Die mate van objectiviteit (of althans intersubjectiviteit) blijkt een sterk punt van de methode en daarbij komt dat de resultaten met harde cijfers onderbouwd kunnen worden.

Een tweede workshop handelde over de gecombineerde analyse van kwalitatieve en kwantitatieve data. In deze workshop werd vertrokken vanuit een concreet onderzoek en op die manier kwamen belangrijke vragen aan bod. Het is duidelijk dat beide methodes hun nut hebben en elkaar aanvullen, maar de vraag blijft of je op één dataverzameling zowel kwalitatieve als kwantitatieve analyses kunt verrichten en of het zinvol is bij het opzetten van onderzoek dit zo te voorzien. Voorzichtigheid is in elk geval geboden, want beide methoden hebben elk hun eigen kwaliteitscriteria. Om maar een voorbeeld te geven: op het vlak van dataverzameling zijn de verschillen aanzienlijk en is het niet evident om bijvoorbeeld de theoretische steekproeftrekking te verzoenen met de representatieve steekproeftrekking van het kwantitatief onderzoek.

De twee andere workshops, een introductie tot NVivo 7 en een sessie over 'Van open naar axiaal coderen' kon ik niet bezoeken, maar voor beide was grote belangstelling. Wie overigens aan de introductie tot NVivo 7 wilde participeren moest er snel bij zijn, want die workshop was al vlug vol, wat weer eens wijst op de nood aan dergelijke trainingen.

Conclusie

Het eerste symposium 'Kwalitatief sterk' komt ongetwijfeld tegemoet aan een behoefte van (nieuwe) onderzoekers. Volgend jaar komt er hopelijk weer een symposium dat kwalitatief even sterk zal zijn.